

Zhrnutie usmernení pre prijímateľov a RO v súvislosti s mimoriadnou situáciou spôsobenou šírením koronavírusu

Dňa 12.3.2020 vyhlásila vláda Slovenskej republiky mimoriadnu situáciu v súvislosti so šíriacim sa ochorením COVID-19 (koronavírus). Pandémia ovplyvnila každodenný život, čo sa pochopiteľne dotklo aj verejného obstarávania. Ochorenie COVID-19 spôsobilo krízu, ktorá si vyžaduje okamžité riešenia a pohotovú reakciu na obrovský nárast dopytu po tovare a službách v mimoriadnej situácii, keď musia verejní obstarávatelia zabezpečiť dostupnosť osobných ochranných prostriedkov, ako sú napr. rúška na tvár, ochranné rukavice, zdravotnícke pomôcky (najmä pľúcne ventilátory).

Cieľom tohto zhrnutia je pozrieť sa na opatrenia a možnosti, ktoré majú prijímatelia (ďalej v texte používané aj označenie „verejný obstarávateľ“), ktorí plánujú nakúpiť tovary alebo služby, ktoré bezprostredne súvisia s bojom so šíriacou sa epidémiou. Zároveň sa usmernenie venuje aj tomu, ako pandémia mení pravidlá pri iných už vyhlásených zákazkách (on-line otváranie ponúk) a aké opatrenia boli prijaté pre oblasť verejného obstarávania, ktoré je financované z fondov Európskej únie a má svoje osobitné špecifiká. Zhrnutie vychádza z usmernení, ktoré vydala Európska komisia, Úrad pre verejné obstarávanie a Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu ako Centrálny koordinačný orgán.

1. Usmernenie Európskej komisie k využívaniu rámca pre verejné obstarávanie počas núdzovej situácie súvisiacej s krízou spôsobenou ochorením COVID-19, zverejnené v Úradnom vestníku EÚ dňa 01.04.2020

Podľa Usmernenia Európskej komisie, verejní obstarávatelia môžu zvážiť využitie viacerých možností, ak potrebujú zabezpečiť tovary, služby alebo práce, ktoré bezprostredne súvisia s opatreniami proti šíriacemu sa ochoreniu COVID-19:

- a) v naliehavých prípadoch môžu verejní obstarávatelia využiť možnosti výrazného skrátenia lehôt na predkladanie ponúk na urýchlenie verejnej súťaže (z pôvodných 30 dní, ak sa ponuky predkladajú elektronicky na 15 dní) alebo užšej súťaže (z pôvodných 30 dní, na 15 dní v prípade žiadosti o účasť a z pôvodných 25 dní, ak sa ponuky predkladajú elektronicky na 10 dní v prípade lehoty na predkladanie ponúk).
- b) Ak vyššie uvedené skrátenie lehôt a takáto flexibilita nebude dostatočná, možno uvažovať o priamom rokovacom konaní, ktoré umožňuje priame zadanie zákazky predvolenému hospodárskemu subjektu, a to za predpokladu, že iba tento je schopný zabezpečiť požadované dodanie v rámci technických a časových obmedzení spôsobených mimoriadne naliehavou situáciou.
- c) Verejní obstarávatelia by okrem toho mali zvážiť uplatnenie alternatívnych riešení či spoluprácu s aktérmi na trhu (napr. vyslať zástupcov priamo do krajín, ktoré majú potrebné zásoby a ktoré môžu zabezpečiť okamžité dodanie, kontaktovať potenciálnych dodávateľov a dohodnúť sa na zvýšení produkcie alebo na začatí či obnovení produkcie).

Možnosti uvedené v písm. a) a písm. b) sú zakotvené v platnom zákone č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom obstarávaní“). Možnosť pod písm. c) je odporúčacieho charakteru a zákon o verejnom obstarávaní ju nevylučuje.

Priame rokovacie konanie uvedené pod písm. b) umožňuje prijímateľom zadať zákazku na tovary, služby alebo stavebné práce v čo možno najkratšom časovom rámci, verejní obstarávatelia môžu rokovať priamo s potenciálnym dodávateľom, resp. dodávateľmi, pričom nie sú určené žiadne požiadavky na zverejňovanie (v prípade priameho rokovacieho konania z dôvodu mimoriadnej udalosti nemá verejný obstarávateľ povinnosť zaslať publikačnému úradu a ÚVO oznámenie o zámere uzavrieť zmluvu), žiadne lehoty, žiaden minimálny počet záujemcov alebo uchádzačov, s ktorými je potrebné rokovať, ani žiadne iné procesné požiadavky. V praxi to znamená, že verejní obstarávatelia môžu konať tak rýchlo, ako je technicky/fyzicky možné, a tento postup môže predstavovať de facto priame zadanie, ktoré podlieha len fyzickým/technickým obmedzeniam súvisiacim s aktuálnou dostupnosťou a rýchlosťou dodania.

Pri posudzovaní jednotlivých prípadov na použitie priameho rokovacieho konania z dôvodu mimoriadnej udalosti je potrebné kumulatívne splniť nasledujúce kritériá:

- ide o udalosti, ktoré príslušní verejní obstarávatelia nemohli predvídať,
- mimoriadna naliehavosť znemožňujúca dodržiavanie všeobecných lehôt (napr. lehôt pri verejnej súťaži),
- existuje príčinná súvislosť medzi nepredvídanou udalosťou a mimoriadnou naliehavosťou,
- opatrenia sú prípustné len na vyplnenie medzier dovtedy, kým sa nenájdu stabilnejšie riešenia (napr. rámcové dohody na dodávky tovaru a služieb, ktoré sa zadajú riadnymi súťažnými postupmi;

Usmernenie Európskej komisie k využívaniu rámca pre verejné obstarávanie počas núdzovej situácie súvisiacej s krízou spôsobenou ochorením COVID-19 je dostupné na nasledujúcom odkaze:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1585754511166&uri=CELEX:52020XC0401%2805%29>

2. Usmernenie Európskej komisie k zmenám prebiehajúcich zákaziek verejného obstarávania v kontexte krízy COVID-19

Európska komisia - DG Grow zároveň vydala usmernenie k pravidlám uzatvárania dodatkov prebiehajúcich zákaziek verejného obstarávania v kontexte krízy COVID-19, ktoré umožňuje uzavrieť dodatok k existujúcim zmluvám na základe čl. 72 ods. 1 písm. c) smernice č. 2014/24/EÚ (ustanovenie § 18 ods. 1 písm. c) v podmienkach zákona o verejnom obstarávaní), pričom zmeny musia byť opodstatnené do takej miery, do akej sú potrebné na zmiernenie dôsledkov krízy a súčasne sú splnené nasledovné podmienky:

- a. potreba zmeny vyplynula z okolností, ktoré nemohol verejný obstarávateľ predvídať (za súčasných okolností mimoriadna situácia vyvolaná ochorením COVID-19 je jednoznačná okolnosť, ktorá nemohla byť verejnými obstarávateľmi predvídaná);
- b. zmenou zmluvy sa nemení celková povaha zákazky (nemení sa charakter zmluvy), t. j. úpravou zmluvy nemôže dôjsť k podstatnej zmene rozmerov, objemu a povahy dodávaných prác, služieb alebo dodávok tovarov, čo sa vyhodnocuje na individuálnej báze). Ako príklad opodstatnených zmien sú uvedené zmeny týkajúce sa podmienok platby, oslobodenie hospodárskych subjektov od vymáhania zmluvných a právnych sankcií za nesplnenie povinností pri plnení zákaziek, ako aj dôvodné predĺženie pri oneskorení plnenia zákazky;
- c. hodnota zmeny nepresiahne 50% hodnoty pôvodnej zmluvy. Pri viacerých úpravách zmluvy, uvedené obmedzenie sa vzťahuje na hodnotu každej úpravy a účelom opakujúcich sa zmien nesmie byť s cieľom vyhnúť sa použitiu postupov verejného obstarávania.

Uvedené dôvody na uzavretie dodatku k zmluve sú zakotvené aj v platnom zákone o verejnom obstarávaní (§ 18 ods. 1 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní) a v zmysle usmernenia ÚVO k zmenám prebiehajúcich zákaziek v kontexte krízy COVID -19 zo dňa 03.04.2020 sú zo strany ÚVO vykladané rovnakým spôsobom.

Usmernenie EK - DG Grow k zmenám prebiehajúcich zákaziek verejného obstarávania v kontexte krízy COVID-19 je dostupné na nasledovnom odkaze:

https://www.uvo.gov.sk/extdoc/2609/Zmena_prebiehajucich_zakaziek_VO_v_kontexte_krizy_COVID-19

Usmernenie ÚVO pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov k pravidlám uzatvárania dodatkov počas mimoriadnej situácie v dôsledku šírenia ochorenia COVID-19, je dostupné na nasledovnom odkaze:

<https://www.uvo.gov.sk/uvod/aktualne-temy-2a8.html?id=634>

3. Usmernenie ÚVO zo dňa 24.03.2020 pre verejných obstarávateľov ako nakupovať počas mimoriadnej situácie v dôsledku šírenia ochorenia COVID-19

ÚVO v usmernení potvrdilo, že zákon o verejnom obstarávaní z dôvodu zachovania zdravia a života obyvateľov umožňuje počas mimoriadnej situácie využiť na okamžité uspokojenie nevyhnutných potrieb priame rokovacie konanie.

Priame rokovacie konanie musí súvisieť s vyššie uvedenou mimoriadnou udalosťou v danom časovom období a je možné ho využiť napr. pri neodkladných nákupoch zdravotníckych pomôcok, príp. osobných ochranných pomôcok akými sú rúška, respirátory, pľúcne ventilátory či dezinfekcie.

V prípade priameho rokovacieho konania z dôvodu mimoriadnej udalosti je postup pre nadlimitné zákazky upravený v § 81 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní, podlimitné zákazky upravuje ustanovenie § 115 ods. 1 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa § 81 písm. c) a § 115 ods. 1 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní je priame rokovacie konanie možné použiť za predpokladu nasledovného kumulatívneho splnenia podmienok - zákazka na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác alebo na poskytnutie služby sa zadáva z dôvodu mimoriadnej udalosti nespôsobenej verejným obstarávateľom, ktorú nemohol predvídať a vzhľadom na vzniknutú časovú tieseň nemožno uskutočniť verejnú súťaž, užšiu súťaž ani rokovacie konanie so zverejnením (pozri napr. aj rozsudky SD EÚ vo veciach C-126/03 alebo C-394/02.)

Ak sa verejný obstarávateľ rozhodne použiť postup podlimitného priameho rokovacieho konania z dôvodu mimoriadnej udalosti, je povinný v súlade s § 115 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní zaslať ÚVO oznámenie o použití priameho rokovacieho konania pred uzavretím zmluvy. Pri nadlimitnom priamom rokovacom konaní je verejný obstarávateľ povinný zaslať ÚVO takéto oznámenie v súlade s § 82 ods. 4 zákona o verejnom obstarávaní.

Priame rokovacie konanie (podlimitné ako aj nadlimitné) je možné použiť na zabezpečenie tovarov, služieb a stavebných prác, a to za predpokladu, že ich potreba vplynula priamo z mimoriadnej udalosti, sú nevyhnuté na jej okamžité riešenie, ich potreba sa nedala predvídať a priamo súvisia s mimoriadnou situáciou a vzhľadom na ich akútnu potrebu sa nedajú obstarávať pomocou štandardných, prípadne zrýchlených postupov vo verejnom obstarávaní.

Ako je to v prípade zákaziek s nízkou hodnotou a priameho zadania? Zákon o verejnom obstarávaní pri zákazkách s nízkou hodnotou nevyklučuje priame zadanie, nakoľko dáva verejnému obstarávateľovi na výber, či s výzvou na predloženie ponuky osloví alebo neosloví viacero hospodárskych subjektov. Určitou prekážkou môžu byť interné smernice príslušných verejných obstarávateľov, ktoré spravidla pri zákazkách s nízkou hodnotou vyžadujú prieskum trhu, ale táto prekážka sa dá jednoducho obísť, resp. dočasne odstrániť úpravou týchto interných pravidiel. V prípade zadávania zákazky s nízkou hodnotou (či už zadávaných priamo alebo prieskumom trhu) postupuje verejný obstarávateľ podľa § 117 zákona o verejnom obstarávaní, t. j. obstará nevyhnutný predmet zákazky a v stanovenom termíne danú zákazku zahrnie do kvartálnej súhrnnej správy.

Usmernenie ÚVO ďalej odporúča verejným obstarávateľom:

- prioritne uvažovať nad možnosťami uspokojenia svojich potrieb prostredníctvom využitia svojich vlastných kapacít (napr. prostredníctvom vlastných organizácií, domovov sociálnych služieb, škôl a školských zariadení a pod.),
- zvažovať nákupy od chránených dielní, sociálnych podnikov, uvažovať aj nad uzatváraním dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

V súvislosti s priebehom komunikácie usmernenie ÚVO dáva do pozornosti, že verejný obstarávateľ je oprávnený využiť v zásade akýkoľvek komunikačný kanál, ktorý vedie k efektívnemu vyriešeniu situácie, pričom ako príklad uvádza informovanie prostredníctvom webových sídiel, webových sídiel miest, obcí, VÚC, verejného rozhlasu a iných masovokomunikačných prostriedkov, prostredníctvom sociálnych sietí, emailom, telefonicky a pod. S cieľom dodržania zásady transparentnosti by mal byť zvolený spôsob komunikácie, ako aj jej priebeh (vrátanie výsledku) zaznamenaný.

Zároveň sú v usmernení ÚVO s cieľom poskytnutia pomoci pre verejných obstarávateľov uvedené modelové príklady a situácie naznačujúce, ako je možné v čase mimoriadnej situácie postupovať. Modelové príklady a situácie poskytujú návod, ako:

- zabezpečiť ochranné rúška,
- zabezpečiť materiál potrebný na výrobu ochranných rúšok,
- zabezpečiť dopravu stravy, prípadne iných komodít (napr. liekov),
- zabezpečiť stravu pre občanov, ktorí si ju nevedia zabezpečiť sami,
- vyplniť a zaslať príslušné oznámenie pre mimoriadnu udalosť podľa zákona o verejnom obstarávaní,
- postupovať pri otváraní ponúk v čase mimoriadnej situácie.

Súčasne usmernenie ÚVO dáva na zreteľ, že verejní obstarávatelia sú aj v čase mimoriadnej situácie povinní vynakladať verejné zdroje v súlade s princípmi hospodárnosti a efektívnosti.

Usmernenie ÚVO pre verejných obstarávateľov ako nakupovať počas mimoriadnej situácie v dôsledku šírenia ochorenia COVID-19, je v plnom znení dostupné na webovom sídle ÚVO na nasledujúcom odkaze:

https://www.uvo.gov.sk/extdoc/2604/Usmernenie%20pre%20VO%20ako%20nakupovat%20v%20case%20mimoriadnej%20situacie_uu

Usmernenie ÚVO pre verejných obstarávateľov v súvislosti s otváraním ponúk počas mimoriadnej situácie zo dňa 12.03.2020

Predmetné usmernenie upravuje možnosti postupu verejných obstarávateľov pri otváraní ponúk v rámci prebiehajúcich verejných obstarávaní počas platnosti zákazu alebo obmedzenia návštev v aktuálnej mimoriadnej situácii, a to v prípade, ak

verejné obstarávanie je realizované prostredníctvom informačného systému spĺňajúceho požiadavky podľa § 20 zákona o verejnom obstarávaní (t. j. zabezpečujúceho integritu predložených ponúk), ÚVO upozorňuje na možnosť „on line“ sprístupnenia ponúk uchádzačom (napr. prostredníctvom funkcionality informačného systému použitého na predmetné verejné obstarávanie, prostredníctvom softvéru slúžiaceho na zabezpečenie videokonferencie alebo vzdialené sledovanie pracovnej plochy obrazovky...). Za uvedeným účelom je verejný obstarávateľ oprávnený zmeniť pôvodne plánovaný spôsob a prípadne aj termín otvárania ponúk s predpokladanou osobnou účasťou uchádzačov v sídle verejného obstarávateľa na „on line“ sprístupnenie. O tejto zmene je povinný informovať

uchádzačov, a to prostredníctvom komunikačného rozhrania informačného systému použitého na realizovanie predmetného verejného obstarávania a ak ešte neuplynula lehota na predkladanie ponúk je verejný obstarávateľ povinný zverejniť takúto informáciu aj vo svojom profile, prípadne vytvorením tzv. korigenda k oznámeniu.

V nadväznosti na uvedené, ak verejný obstarávateľ naďalej trvá na otvorení (sprístupňovaní) ponuky v priestoroch jeho budovy za osobnej účasti uchádzačov, je povinný zmeniť (posunúť) termín otvárania ponúk a o tomto svojom rozhodnutí informovať obdobne, ako v predchádzajúcom prípade.

verejné obstarávanie je realizované iným spôsobom, ako je uvedené v bode a) (napr. také, v ktorom boli ponuky predkladané v listinnej forme) s predpokladanou osobnou účasťou uchádzačov na otvorení ponúk, verejný obstarávateľ je povinný zmeniť (posunúť) termín otvárania ponúk a o tejto skutočnosti vhodným spôsobom informovať uchádzačov v závislosti od použitého postupu zadávania zákazky (spôsobu jeho vyhlásenia), ako aj jeho štádia v akom sa verejné obstarávanie nachádza).

Usmernenie ÚVO pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov k možnostiam otvárania ponúk počas mimoriadnej situácie v dôsledku šírenia ochorenia COVID-19, je dostupné na webovom sídle ÚVO na nasledujúcom odkaze:

<https://www.uvo.gov.sk/uvod/aktualne-temy-2a8.html?id=620>

4. Novela zákona o verejnom obstarávaní

S účinnosťou od 27. 3. 2020 bol prijatý zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Tento zákon zmenil aj zákon o verejnom obstarávaní, konkrétne ustanovenie § 11 ods. 2 a umožnil v osobitných prípadoch uzavrieť zmluvu na účely zabezpečovania ochrany života a zdravia v čase núdzového stavu alebo mimoriadnej situácie aj v prípade, že úspešný uchádzač alebo jeho subdodávateľ nie sú zapísaní v registri partnerov verejného sektora. Novelou sa teda menia pravidlá týkajúce sa zákazu uzavrieť zmluvu, ak uchádzač alebo jeho subdodávateľia nie sú zapísaní v registri partnerov verejného sektora, a to vo vzťahu k priamemu rokovaciemu konaniu podľa § 81 ods. 1 písm. c) a § 115 ods. 1 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní.

V prípade zákona č. 62/2020 Z. z. ide o vládny návrh zákona, ktorého navrhovateľom bola vláda SR (Ministerstvo spravodlivosti SR)

Link na legislatívny proces:

<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=7723>

Link na zákon č. 62/2020 Z. z.: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/62/20200327>

Link na zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v účinnom znení:

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/343/20190101?ucinnost=14.04.2020>